گزارش «فرهیختگان» از آمار قابل‌تأمل وزارت علوم

۹۴ درصد بودجه دانشگاه‌ها صرف حقوق می‌شود

فاطمه طاری‌بخش
خبرنگار گروه دانشگاه

سال‌های اخیر کمتر گفت‌وگویی از روسای دانشگاه‌ها درخصوص مباحث مالی را می‌توان پیدا کرد که در آن از وضعیت دانشگاه‌ها گلایه نشده باشد. شرایط مالی دانشگاه‌ها درطول سال‌های اخیر نه خاطره خوبی برای روسای پیشین ساخته و نه امکان پیاده‌سازی ایده‌های نو را برای روسای جدید فراهم کرده است. موضوع تامین مالی در مراکز آموزش عالی یکی از چالش‌های همیشگی در اداره دانشگاه بوده و کماکان هم هست و به نظر نمی‌رسد در آینده نزدیک اتفاق خاصی برای آن بیفتد. هرچند بخشی از تحول و تغییر آموزش عالی بدون شک به مباحث مالی گره خورده است. دانشگاه‌های ایران برعکس آنچه در مراکز دانشگاهی بزرگ دنیا شاهدیم و در «فرهیختگان» هم منعکس کرده‌ایم، عملکرد مالی شفافی ندارند. همچنین دیوان محاسبات به‌لحاظ شرایط خاص دانشگاه‌های دولتی امکان بررسی دقیق بودجه‌های دولتی و درآمدهای دانشگاه را ندارد. با وجود این باید آمارهای اعلامی معاون معاون اداری مالی و مدیریت منابع وزارت علوم را باید مهم‌ترین منبعی دانست که کمی تاریکخانه مالی دانشگاه‌های دولتی را هرچند محدود و کوچک اما شفاف کرده است. پنجشنبه ۱۵ دی‌ماه ۱۴۰۱، اجلاس روسای دانشگاه‌ها برگزار شد و علی خطیبی، معاون اداری مالی وزارت علوم آماری را از وضعیت بودجه و درآمد دانشگاه‌ها اعلام کرد. دو تن از روسای دانشگاه‌های کشور هم در گفت‌وگو با «فرهیختگان» هم‌بر گزارش صحه گذاشتند و هم از دغدغه‌های مالی خود در اداره دانشگاه صحبت کردند که در ادامه می‌خوانید.

آموزش عالی با آموزش‌وپرورش شدن ۳ درصد فاصله دارد!

یکی از نقدهایی که همیشه به نحوه مدیریت دانشگاه‌ها و وزارت علوم وارد می‌شود، تخصیص ناچیزی از بودجه دانشگاه‌ها به حوزه پژوهش است. با این وجود که یکی از اهداف اصلی دانشگاه‌ها تولید علم و فناوری و پژوهش است، اما مقدمه بیش از ۹۰ درصد بودجه دانشگاه‌ها حقوق و دستمزد است. مقصدی که به‌نظر می‌رسد در آینده‌ای نه‌چندان دور، اثرگذاری دانشگاه‌ها در حوزه پژوهش را از بین ببرد. علی خطیبی، معاون مالی اداری وزارت علوم با گزارشی از اوضاع تقسیم بودجه بر این موضوع صحه گذاشت. او در اجلاس روسای دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و پارک‌ها درباره سهم حقوق و دستمزد از بودجه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری گفت: ۹۴ درصد از کل بودجه سهم حقوق و دستمزد است، ۳ درصد هزینه‌ها پژوهشی و اعتباری است که صرف پژوهش می‌شود، ۲ درصد نیز هزینه‌های دانشجویی است. امیدوارم هیچ‌وقت روزی که می‌خواهم بگویم را نبینم؛ اما ما با آموزش‌وپرورش شدن فقط ۳ درصد فاصله داریم. تنها ۳ درصد که به درآمد و هزینه برسیم. تنها اعتباری را بگیریم و حقوق بدهیم.» این اتفاق در حالی روی می‌دهد که به‌نظر می‌رسد نه‌تنها دانشگاه‌ها قصدی برای نوگرایی سیاست‌های موجود در بخش تخصیص بودجه ندارند، بلکه همچنین نیروهای شرکتی خود را اضافه می‌کنند. خطیبی با اشاره به اینکه صرف ۹۴ درصد از اعتبارات برای حقوق به روسای دانشگاه بازمی‌گردد، عنوان کرد: «جذب نیروی شرکتی ممنوع است. دانشگاه را که ما درست نکردیم و ۴۰ سال است که دانشگاه‌ها کار می‌کنند. چه دلیلی دارد که رئیس جدید تعدادی نیروی شرکتی اضافه کند؟ این اتفاقات باعث بلعیده شدن اعتبارات ۹۴٪ عالی می‌شود.»

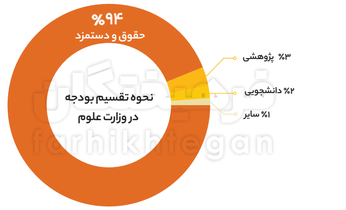

درآمد اختصاصی از پژوهش و فناوری زیر یک درصد

رقم درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌ها در سال ۱۴۰۰، ۵ هزار و ۴۰۰ میلیارد تومان بوده است. این بدان معنی است که درآمد دانشگاه‌ها در سال گذشته حدود ۱۲ درصد کل بودجه‌ای است که اسال به آموزش عالی اختصاص یافته است. جالب‌تر اما منابع درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌هاست که براساس آمار، اولین منبع کماکان آموزش و شهریه است. مساله نااُمید کننده اما سهم پایین پژوهش در درآمدهای اختصاصی است.

طبق گفته معاون مالی اداری، حدود ۴۲ درصد این مبلغ از شهریه دانشجویان و ۳۰ درصد آن از جریمه و خسارت آمده است و به قول خطیبی نماد بارز تضاد منافع است؛ چراکه کاهش جریمه و خسارت در دانشگاه‌ها از حیث درآمد اختصاصی به نفع دانشگاه است، اما موارد مختلفی را در جهت ضرر دانشگاه را هم می‌توان در برابر آن لیست کرد. ۲٫۷ درصد درآمد دانشگاه‌ها از اجاره تامین می‌شود. سود سپرده چهارمین منبع درآمدی دانشگاه‌هاست که ۲٫۲ درصد درآمد دانشگاه‌ها را به ارمغان آورده؛ هرچند با قانون حساب واحد خزانه تصویب شد، احتمالا باید قید آن را هم زد. خطیبی درباره عملکرد دانشگاه‌ها در حوزه درآمد اختصاصی توضیح داد: «ما تا به امروز عملا بنگاه‌داری کردیم. یکی از اصلی‌ترین دلایلی که مجلس این قانون را گذاشت این است که معتقد است، دانشگاه‌ها پول را به بانک می‌برند و سپرده می‌کنند، بعد نیز این سپرده را هزینه نمی‌کنند! البته ما حساب مالی را رد کردیم و دفاع کردیم که هزینه‌های دانشگاه بالا رفته است.»

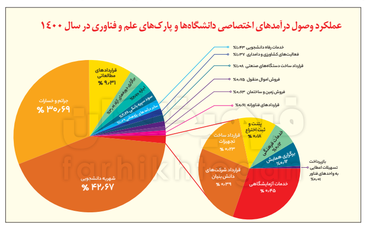
عملکرد وصول درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌ها و پارک‌های علم و فناوری در سال ۱۴۰۰
درصد وصول درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌ها و پارک‌های علم و فناوری در سال ۱۴۰۰
فروش خدمات آزمایشگاهی ۰٫۰۶٪
درآمد حاصل از فروش محصولات ۰٫۰۴٪
درآمد حاصل از فروش املاک ۰٫۰۳٪
درآمد حاصل از فروش دارایی‌های ثابت ۰٫۰۲٪
درآمد حاصل از فروش دارایی‌های نامشهود ۰٫۰۲٪
درآمد حاصل از فروش سهام ۰٫۰۱٪
درآمد حاصل از فروش اوراق مشارکت